

SAE Nieuwsbrief

SAE nieuws is een uitgave van de Stichting Academisch Erfgoed en verschijnt 3 keer per jaar.

Oktober 2013 | nummer

37

objèt mathématique, collectie TU/e

filmfragmenten en de muziekbanden vormt het zogenaamde objèt mathématique het enige concrete bewaarde onderdeel. Het markeerde de ingang van het paviljoen en staat nu op de campus van de TU Eindhoven. De TU/e beheert ook een collectie originele grote glasdia's naar ontwerp van Le Corbusier, die op de binnenwand van het gebouw geprojecteerd werden. Recent werd in Eindhoven een onderzoek gepresenteerd naar de haalbaarheid van de reconstructie van het legendarische gebouw. De conclusie: het kan! Al zal er uiteraard een andere oplossing gevonden moeten worden voor de asbestwanden. En moet er nog ruim acht miljoen euro op tafel komen.

*Joep Huiskamp,
bestuurslid Stichting Reconstructie Philips Paviljoen 1958 en lid van het
DB van de SAE namens de TU/e*

glasplaat naar ontwerp van Le Corbusier uit het Philipspaviljoen, collectie TU/e

Le Corbusier in Eindhoven

De gebouwen van architect Le Corbusier (1885-1965) zijn wereldwijd doel van architectuurbedevaarten. Een van die spraakmakende gebouwen was het Philipspaviljoen. Wás, want het ging om een tijdelijk gebouw. Intussen leeft de herinnering voort aan deze curieus vormgegeven constructie die in 1958 op het wereldtentoonstellingsterrein in Brussel stond.

Le Corbusier kreeg van Philips een vrije opdracht. Het poème électronique, zoals de architect het doopte, werd meer dan een gebouw. Het was een Gesamtkunstwerk, waarin de innovatieve constructie en de spectaculaire inhoud versmolten tot de allereerste multimediale presentatie. Een staalkaart van wat wetenschap, techniek en kunst in de optimistische jaren vijftig tot stand konden brengen. Het uit beton opgetrokken gedicht (in praktijk ontworpen door Corbusiers medewerker Iannis Xenakis) had de vorm van een maag, die vijfhonderd bezoekers kon bevatten. Eenmaal binnen werden die, voordat ze weer naar buiten geperst werden, 8 minuten lang overgoten met een stortvloed aan filmbeelden, foto's en kleurendia's. On top of that klonk uit honderden luidsprekers de verontrustende soundtrack van componist Edgard Varèse. Deze componist had de winter van '57-'58 kleumend doorgebracht in een arbeiderswoninkje in Eindhoven om in de laboratoria van Philips te kunnen werken aan zijn partituur. In 1958 werd het paviljoen, nadat het zijn functie vervuld had, met dynamiet opgeblazen. Naast foto's,

De positionering van het academisch erfgoed

18 t/m 20 november vindt er aan de Universiteit van Gent een belangrijke internationale conferentie plaats rond de vraag welke positie het academisch erfgoed zou moeten innemen binnen de universiteiten, musea en de samenleving in de komende decennia. Sprekers uit heel Europa buigen zich over dit thema. Uit Nederland zijn bijdragen van de beide Universiteitsmusea (Groningen en Utrecht) te verwachten, maar ook Museum Boerhaave uit Leiden ontbreekt niet.

www.sciencemuseum.ugent.be/colloquium

Een vogelmythe als erfgoed

Waar bèta- of medische onderzoekers nauwelijks weet van hebben, is het belang van de bijzondere collecties van universiteitsbibliotheken voor de alfa- en gammawetenschappen. Voor mij ging een wereld open toen ik na jaren van biomedisch onderzoek en universitair bestuur de wereld van de geesteswetenschappen betrad. Ik was geïnteresseerd in het verhaal van de ijsvogel. Zonder een goede bibliotheek kom je dan niet ver.

De prachtige maar zelden geziene ijsvogel heeft een rijk verleden, dat als Griekse mythe begint. De vogel is de metamorfose van koningin Alcyone en broedt in de winter op zee. Tijdens die korte periode zorgen de goden voor een kalme zee. Zeelieden gaan dan met een gerust hart op pad en ook landdotten beleven een rustige periode, de halcyonische dagen. Vooral Ovidius' versie van de mythe laat diepe sporen in de Europese cultuurgeschiedenis achter: de ijsvogel wordt het symbool van trouw, liefde en rust.

Deze mythe is zo belangrijk dat kerkvader Ambrosius het verhaal een Christelijke duiding geeft en de vogel het symbool van de kerk noemt. Of het nu in de Middeleeuwse Bestiaria of in de latere Emblemataliteratuur is, de allegorische ijsvogel is prominent aanwezig. In de eerste grote vogelboeken van de 16e eeuw kun je lezen hoe de vogel vecht om van zijn mythische verleden af te komen. En dat lukt de ijsvogel in Nederland nooit helemaal. Denk maar aan koning Willem-Alexander, die bij zijn inhuldiging de lijfspreuk van de Vader des Vaderlands aanhaalt: Saevis tranquillius in undis, rustig te midden der woelige baren. Een regelrechte verwijzing naar de broedende mythisch ijsvogel.

Tijdens mijn speurtocht naar oorspronkelijke bronnen, ben ik onder de indruk geraakt van het belang en de kwaliteit van de Nederlandse universiteitsbibliotheken. Voor mij was de hulp van de medewerkers onontbeerlijk om het Griekse of Latijnse verhaal van de vogel te doorgronden. Het is mij volstrekt helder dat de bijzondere collecties van universiteitsbibliotheken eeuwenoud erfgoed onder hun hoede hebben dat van eminente waarde is voor academische vorming en hedendaags onderzoek.

*Willem Hendrik Gispen,
medisch bioloog en neurowetenschapper en bestuursvoorzitter van de
SAE. Van 2001 tot 2007 rector magnificus van de Universiteit Utrecht*

Er begint wat te bewegen in Vlaanderen...

In navolging van Nederland is Vlaanderen gestart met een heuse inhaalbeweging richting academisch erfgoed. Het interuniversitair overlegplatform voor academisch erfgoed Vlaanderen is in 2007 opgericht en wordt aangestuurd door gedreven professoren en collectiebeheerders van vier Vlaamse universiteiten.

Het platform streeft vier doelen na:

- 1 het uitwerken van strategieën om op lange termijn een globaal overzicht te krijgen van het academisch erfgoed in Vlaanderen en het beheer ervan te professionaliseren
- 2 samen expertise opdoen, ervaringen uitwisselen en methodologieën ontwikkelen voor het academisch erfgoed in Vlaanderen
- 3 het sensibiliseren van de universiteitsbesturen voor een kwalitatief beheer van hun academisch erfgoed
- 4 de aandacht van het brede publiek vestigen op dit rijke erfgoed

Dankzij het agentschap Kunsten en Erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap werd een tweeledige subsidie voor het project "Balans en perspectief" toegekend.

Tijdens de eerste fase van het project Balans en perspectief (2011-2012) werd het academisch erfgoed aan de universiteiten van Leuven, Gent, Antwerpen en Brussel globaal doorgevoerd. Het eerste Nederlandse rapport uit de jaren '90 diende daarbij als voorbeeld. Een 100 collecties en maar liefst 1 miljoen objecten werden tijdens deze ronde aangemeld. Het definitieve doorlichtingsrapport zal tijdens het voorjaar 2014 worden overhandigd aan de minister van Cultuur Joke Schauvliege.

Tijdens de tweede fase (2013-2014) staan vragen als deze centraal: Hoe kunnen we naast een globale doorlichting de aandacht vestigen op de stukken zelf en de verhalen die erachter schuilen? Hoe maken we een online Academisch Erfgoed-erfgoedportaal, vergelijkbaar met het Nederlandse voorbeeld www.academischcollecties.nl. Hoe kunnen we de collecties, die nu op vier verschillende manieren beschreven worden, samen brengen op één portaal? Welke inter-universitaire publieksactiviteiten kunnen we organiseren die het brede publiek prikkelen? En hoe dienen we dit erfgoed te positioneren en te verankeren binnen het Vlaamse erfgoedlandschap en de academische wereld?

Een heleboel vragen waarmee we aan de slag gaan. De eerste voorzichtige antwoorden en resultaten zullen vermoedelijk najaar 2014 gepresenteerd worden.

Meer informatie: www.academischerfgoed.be

*Isabel Rotthier,
coördinator Universiteitsarchief UGent*

Nieuw SAE project: samenwerking met Tropenmuseum en Wikipedia

Vanaf eind 2013 stelt een aantal van de SAE-universiteiten samen met het Tropenmuseum erfgoedmateriaal beschikbaar via Wikipedia, binnen het project De grote Wikipedia Expeditie. Het gaat om gedigitaliseerd materiaal afkomstig van wetenschappelijke expedities en onderzoeksreizen, aanwezig in de collecties van de deelnemende instellingen.

Samen met de Wikipedia-gemeenschap en de instellingen worden de scans of andere opnamen beschikbaar gesteld op Wikimedia Commons. In een gezamenlijk proces wordt dit materiaal voorzien van contextuele (geografische, historische etc.) informatie en worden er encyclopedische artikelen bij geschreven. De belangrijkste schakel in dit traject is een zogenaamde Wikipedian-in-Residence (WIR). Deze gastredacteur coördineert het hele proces en entameert evenementen/ bijeenkomsten voor de Wikipedia-vrijwilligers rond het erfgoedmateriaal van het Tropenmuseum en de universiteiten.

Op moment van schrijven wordt deze Wikipedian in Residence geworven. Deze gastredacteur wordt voor een jaar aangesteld en coördineert de activiteiten met de community. Hij of zij functioneert als liaison tussen de conservator/collectiebeheerder en online gemeenschap en zorgt dat content (op Wikipedia) verbeterd en aangevuld wordt. Hij of zij schrijft niet zelf de artikelen, maar activeert en

motiveert de Wikimedia-gemeenschap om met de inhoud aan de slag te gaan, door het organiseren van workshops en schrijfwedstrijden (edit-a-thons).

De vele onderzoeksreizen die wetenschappers hebben uitgevoerd, zowel in het verre en als in het recente verleden, hebben hun weer slag gevonden in erfgoed dat zich nu in verschillende depots bevindt. Dit erfgoed bestaat doorgaans uit prachtige of intrigerende objecten, zoals boeken met tekeningen en reisverslagen, opgezette dieren, kaarten, schelpen, stenen, instrumenten, foto's, filmpjes en geluidsoptnamen. De verhalen die hierbij horen, raken aan de kern van de collecties, maar maken in de Wikipedia-artikelen ook allerlei uitweidingen mogelijk.

*Esther Boeles,
coördinator SAE*

Van leeszaal naar debatruimte

De studiezaal kostbare werken van de Universiteitsbibliotheek Maastricht ondergaat een metamorfose: van een traditionele leeszaal wordt het een multifunctionele ruimte gemaakt.

De studiezaal kostbare werken was oorspronkelijk bedoeld om op een professionele manier inzage te geven in kostbare oude drukken uit de Jezüetencollectie. Het ging hierbij vooral om binnenklimaat (luchtvochtigheid en temperatuur), diefstalpreventie (toezicht) en speciale regelgeving vanwege de kwetsbaarheid van het materiaal.

Door het geringe gebruik van de ruimte voor dit doel en de druk op de invulling van de ruimtes van de universiteitsbibliotheek, is besloten om deze ruimte multifunctioneler in te richten.

The Parlour, zoals de nieuwe ruimte wordt genoemd, biedt bezoekers de mogelijkheid om werken uit de bijzondere collectie in te zien. De ruimte is verder beschikbaar voor initiatieven die academische competenties bij studenten en medewerkers onderling vergroten, bijvoorbeeld als debatruimte. Alle nodige opname- en presentatievoorzieningen zijn daarvoor aangebracht. In de vitrine worden regelmatig delen van de collectie gepresenteerd.

De ruimte is ingericht met prachtige nieuwe tafels als heuse kunstwerken vol referenties naar de oude collectie. De tafels verbeelden de internationale focus van de universiteit met afbeeldingen van reizen, geschriften in vreemde talen en verre oorden. De academische waarde wordt uitgebeeld door de boeken, en de combinatie symboliseert de verbeelding, de kennisontwikkeling. De inrichting heeft een representatieve uitstraling die de ruimte geschikt maakt voor feestelijke vergaderingen en bijeenkomsten rond het Academisch Erfgoed Maastricht Fonds.

*Odin Essers,
conservator erfgoedcollecties Universiteitsbibliotheek Maastricht*

De waarde van collectie-sites

Vrijdag 20 september organiseerde de SAE de internationale expert meeting *How to build a national portal to Academic Heritage?* Onder leiding van Steph Scholten verdiepten de deelnemers zich in de achtergronden van academischecollecties.nl en vergelijkbare Europese portals. Naast Jet Blokhuis (UM Utrecht) en Saskia van Bergen (UB Leiden), inspireerden sprekers uit Berlijn, Aberdeen, Uppsala, Edinburgh en Rotterdam het publiek met sprekende voorbeelden en prikkelende discussies om verder te bouwen aan een goede ontsluiting van academisch erfgoed.

Aanleiding voor de bijeenkomst is het succes van de Nederlandse Academische Collecties-website. SAE-coördinator Esther Boeles kreeg naar aanleiding van de portal vaak zoveel vragen dat het idee ontstond voor deze expert meeting; de specialisten die meewerkten aan de Nederlandse portal vertelden over de gemaakte keuzes en de buitenlandse sprekers presenteerden hun ambities en bespraken de pijnpunten die ze tegenkwamen.

Een terugkerend onderwerp was de mogelijke rol van Europeana in de ontsluiting van academisch erfgoed. Kan de Europese portal in de toekomst de eigen websites of regionale portals vervangen? In de ochtendsessie lanceerde Saskia van Bergen de gedachte dat de instituten in de toekomst hun gedigitaliseerde collecties rechtstreeks op Europeana plaatsen, en dat daarbinnen relevante sets worden samengesteld. In volgende discussies en presentaties werd aan dit punt geraakt. Hoewel het mogelijkheden biedt om academische collecties te koppelen aan relevante niet-academische collecties, of aan academische collecties uit een ander land, zijn er ook bezwaren.

Het zwaarwegende bezwaar tegen te veel vertrouwen in Europeana is de vraag hoe duurzaam deze site zal blijken. In de middagsessie verwoordde Neil Curtis, hoofd van de musea van de Universiteit van Aberdeen, het zo: "Musea zijn er al honderden jaren, en blijven ook nog honderden jaren. Europeana komt nog maar net kijken, en het is sterk de vraag hoe lang Europeana zal blijven bestaan. Daarom is het gevaarlijk om volledig op Europeana te vertrouwen." Het advies is vooral bottom up te werken: zelf collecties digitaliseren en zelf digitale collecties online plaatsen. Vervolgens kunnen die collecties desgewenst vindbaar worden gemaakt via Europeana. Zo houd je alles in eigen hand.

Een uitgebreid verslag van de dag is op te vragen via sae@uva.nl.

Jan Auke Brink,
eindredacteur SAE Nieuwsbrief

SAE | STICHTING
ACADEMISCH
ERFGOED

Luchtfoto's Royal Air Force (RAF) online

Bibliotheek Wageningen UR biedt een nieuwe service aan: het Wageningen UR GeoPortal, waarmee data en ander (kaart)materiaal van én voor Wageningen UR geografisch doorzoekbaar kan worden gemaakt. De eerste collectie die is opgenomen, is de RAF luchtfoto-collectie, 94.250 foto's gemaakt (1943-1947) ten behoeve van de bevrijding van Nederland door de Royal Air Force (RAF). De luchtfoto's zijn deels handmatig, deels met een script, gegeoreferent en geïntegreerd op de kaart van Nederland. De foto's zijn nu beschikbaar via een GIS-applicatie.

Er kan tot in detail worden ingezoomd, zodat zelfs gebouwen en vegetatie herkenbaar zijn dankzij de hoge kwaliteit van de originele foto's. De foto's werden eerder gebruikt voor de productie van bodemkaarten. Nu worden de foto's geraadpleegd voor het bestuderen van de ontwikkeling van Nederland en vormen van landgebruik in de 20e eeuw. Daarnaast zijn er archeologische en historische sporen in het Nederlandse landschap uit vroege eeuwen te ontdekken. Natuurlijk getuigen de foto's ook van Nederland tijdens de bezetting en van de Tweede Wereldoorlog: verdedigingswerken zoals de Grebbelinie en de Atlantikwall, vliegtuigen, bomkraters, kampen, tankgrachten, inundaties en het gebombardeerde Rotterdam.

Het Wageningen UR GeoPortal: RAF aerial photographs is ontwikkeld door het Spatial Knowledge Systems-team van onderzoeksinstituut Alterra van Wageningen UR. Het project is medegefinancierd door het Wageningen Universiteits Fonds.

Wageningen UR GeoPortal <http://library.wur.nl/WebQuery/geoportal/raf> is momenteel in een in een bèta-versie, de applicatie zal de komende jaren verder worden ontwikkeld. We zijn benieuwd naar uw opmerkingen en reacties zodat wij de GeoPortal verder kunnen verbeteren en aanvullen. Die kunnen worden gezonden naar speccoll.library@wur.nl.

Joke Webbink,
informatiespecialist speciale collecties/social sciences

Scheikundig laboratorium, collectie Universiteitsmuseum Groningen

Meer dan 100 VU-films en video's online

De bibliotheek van de Vrije Universiteit heeft meer dan honderd films en video's laten digitaliseren die door het Audiovisueel Centrum (AVC) over de VU werden gemaakt. De films zijn opgenomen tussen 1935 en circa 1995 en geven daardoor een interessant beeld van de VU-geschiedenis.

In de collectie zijn opnamen te vinden over allerlei gebeurtenissen en onderwerpen: het VU-festival 1955 ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de VU, het slaan van de eerste paal van het Wis- & Natuurkundegebouw in Buitenveldert, de opening van het VU-ziekenhuis, de opening van de Wetenschapswinkel, het tot stand komen van het logo de Griffioen, een diaprojectie over de 'ondergang van het VU-busje', optreden en repetities van het VU-koor en nog veel meer.

Voor meer informatie kunt u ook contact opnemen met de nieuwe universiteitshistoricus van de VU, Ab Flipse a.c.flipse@vu.nl. De collectie is te zien via de UB VU Beeldbank: <http://imagebase.uvu.vu.nl/cdm/landingpage/collection/flm>

A.A. de Maesschalck,
collectiespecialist / coördinator digitaliseren UB VU

Nieuwe oogst

Elk half jaar kunnen de universiteiten nieuwe content toevoegen aan academischecollecties.nl. Wat is er nieuw dit najaar?

- Het Universiteitsmuseum Groningen voegde glasplaatnegatieven uit de Historische Collectie RUG en items van de anatomische collectie toe (samen ca. 500 objecten), en publiceerde daarnaast een drietal verhalen op de website, onder andere over de Kop van Jut.
- De TU/e voegde een selectie toe uit het historisch fotoarchief.
- De Universiteit Maastricht voegde de collectie Prijsbanden toe en de collecties van Pierre Kemp.

FAUN-database voor kunsthistorische plaatjes

Het Centrum voor Kunsthistorische Documentatie (CKD) van de Radboud Universiteit Nijmegen heeft een nieuwe database waarmee het zoeken naar afbeeldingen nog makkelijker is. Iedereen die kunsthistorische beelden zoekt kan gebruik maken van deze FAUN-database. FAUN (Faculty of Arts University Nijmegen) heeft ook archeologisch en historisch materiaal.

Docenten en onderzoekers kunstgeschiedenis aan de Nijmeegse universiteit hebben voor hun colleges en onderzoek jarenlang gebruik gemaakt van dia's en papieren afbeeldingen. Al dat analoge materiaal werd gearchiveerd door het CKD. Deze collectie bevat zo'n 100.000 items. In de FAUN-database zijn er nu 95.000 gedigitaliseerd.

De FAUN-database vormt een weerspiegeling van vijftig jaar onderwijs en onderzoek in de kunstgeschiedenis. Dat betekent: veel beelden van kunsthistorische hoogtepunten, maar ook uniek materiaal, zoals opnames van opgravingen door Nijmeegse archeologen en een verzameling foto's van Nijmeegse 19e-eeuwse architectuur - een specialisme van een van de hoogleraren kunstgeschiedenis.

De afbeeldingen zijn gratis beschikbaar voor belangstellenden. Veel materiaal is ouder dan zeventig jaar en dus copyrightvrij. Omdat voor het jongere materiaal nog wel copyright geldt, moeten belangstellenden zich eenmalig aanmelden. Gewenste afbeeldingen kunnen aangeklikt en besteld worden.

Naast een foto en een individueel nummer is ieder object voorzien van beschrijvende metadata zoals kunstvorm, type, techniek, materiaal, afmeting, onderwerpsomschrijving, datering, kunstenaar, iconclass, land, plaats en locatie. Binnen de database kan via verschillende velden worden gezocht. Uit een lijst kan een bepaalde kunstvorm gekozen worden, bijv. schilderkunst of sculptuur. Bij het veld beschrijving kan op woorden in de beschrijving worden gezocht. Een periode kan afgebakend worden met een begindatering en/of einddatering. Bij kunstenaar, land, plaats en locatie verschijnt een lijst waaruit u een keuze kunt maken. Locatie verwijst naar de plaats waar het afgebeelde object zich bevindt, bijvoorbeeld Memlingmuseum of Palacio Real.

Het CKD heeft nog een vier online databases: STALLA (Middeleeuwse koorbanken en miserikorden), SIBBELEE (oeuvre van de fotograaf Hans Sibbelee), KUNERA (laatmiddeleeuwse insignes en ampullen) en een Historische Portretgalerij.

FAUN-database: www.ru.nl/ckd/databases/faun/informatie
Alle CKD-databases: www.ru.nl/ckd/databases/online_databases

Willy Piron,
hoofd Centrum voor Kunsthistorische Documentatie Radboud
Universiteit Nijmegen

Rubriek **Het favoriete object van:** **Marika van Roon**

Bevroren verleden

Verhuizingen zijn hét moment om collecties te ontdekken en te redden. Zo ook bij het Amsterdamse Kunsthistorisch Instituut. Onze platenkamer wordt overgedragen aan het RKD, maar in de dia's was het RKD niet geïnteresseerd en wijzelf dachten: allemaal reproducties en gekochte series. Toch bleef er iets knagen, zeker toen onze SAE-coördinator zei: 'Volgens mij moet je er nog eens naar kijken, het is interessanter dan je denkt.'

Een week later, op een stralende zomerse dag, begroeven wij ons in de donkere kluis van het oude bankgebouw. We trokken lade na lade open, inventariseerden, bestudeerden en kwamen weer naar buiten; wat een schatten waren daar te ontdekken! Het was alsof we een tijdreis hadden gemaakt naar de jaren '20 en '30. Ja, er zaten gekochte reproducties tussen, maar ook veel originele of zeldzame opnames van monumenten, interieurs en verre oorden.

De geschiedenis van het Kunsthistorisch Instituut kan afgelezen worden aan de collectie, maar ook die van de leveranciers, waaronder het Amsterdamse Lichtbeeldeninstituut. Dit instituut verhuurde al rond 1900 dia's met teksten voor lezingen. Begin jaren '30 werd het de hoofdleverancier van het Kunsthistorisch Instituut.

En dan komen wij bij mijn favoriete object: deze dia van reizigers en beampten op een station langs de Trans-Siberische spoorlijn. Hij komt uit de serie Russische bouwkunst. Curieus, want bouwkunst is er nauwelijks op te ontdekken, alleen maar bevroren vlaktes en een enkel armzalig stationsgebouw. Maar het gaat hier wellicht om een van die lezingen die begin 20e eeuw verhuurd werden voor een gezellig avondje in de plaatselijke dorpszaal.

De dia wekt bij mij een gevoel van verlangen op. Niet naar Siberië – de beijzede snorren van de beampten en de dik ingepakte reizigers zeggen genoeg over de temperatuur – maar naar zo'n lezing op een donkere winteravond, met de snorrende projector en spannende verhalen over vreemde, verre oorden, waar je wel nooit zult komen.

En voor wie zich dit nu afvraagt: er is besloten de oude diatheek te behouden. Dat betekent niet alleen bewaren, maar ook ontsluiten, beschikbaar stellen en inzetten bij onderzoeksprojecten.

Marika van Roon
adjunct-hoofdconservator Bijzondere Collecties UvA

Eeuwfeest voor Gewina

100 jaar geleden werd de Vereniging voor Geschiedenis der Genees-, Natuur- en Wiskunde opgericht, tegenwoordig bekend als Gewina. Het was een initiatief van J.A. Vollgraff, de redacteur van Huygens' verzamelde werken, en medisch historicus E.C. van Leersum, die eerder een grote wetenschapshistorische tentoonstelling had georganiseerd. Doel was bescherming van academisch erfgoed, een van de eerste daden van de vereniging was een donatie van 200 gulden om twee Leeuwenhoekmicroscopen in Nederland te houden.

Lange tijd was Gewina de enige organisatie op dit gebied. Het was een onderwerp waar veel mensen belangstelling voor hadden - de vereniging had een paar honderd leden – maar waar vrijwel niemand professioneel mee bezig was. In de loop van de tijd zijn er allerlei organisaties bijgekomen, zoals het huidige Museum Boerhaave in Leiden. De Stichting Academisch Erfgoed is er natuurlijk ook een van.

Gewina heeft in de afgelopen 100 jaar veel bijeenkomsten georganiseerd en talloze wetenschapshistorische publicaties ondersteund. Sinds de jaren '70 publiceert de vereniging ook een tijdschrift, dat na verschillende naamswijzigingen nu Studium heet. In 2008 fuseerde Gewina met de Nederlandse en Belgische verenigingen voor universiteitsgeschiedenis.

Of het nu door Gewina komt of niet, er is tegenwoordig een actieve gemeenschap die zich bezighoudt met wetenschaps- en universiteitsgeschiedenis. Wij nodigen iedereen die zich bij die gemeenschap betrokken voelt uit om ons eeuwfeest mee te vieren, op 30 november 2013 in Museum Boerhaave in Leiden. Het wordt een mooie dag, waarop allerlei mensen hun verhaal vertellen bij hun favoriete wetenschapshistorische object, deskundigen hun visie geven op het vak, een jubileumboek wordt gepresenteerd en de eerste Descartes-Huygens Scriptieprijs wordt uitgereikt.

Meer informatie is te vinden op www.gewina.nl/jubileum. Daar kunt u zich ook inschrijven.

David Baneke,
secretaris van Gewina

Een Gewinabijeenkomst in 1925 in Zutphen

Agenda

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Bijzondere Collecties

Oude Turfmarkt 129, Amsterdam

www.bijzonderecollecties.uva.nl

Tentoonstelling Atlas der Neederlanden

18 oktober 2013 – 9 februari 2014

In 2013 bestaat het Koninkrijk der Nederlanden 200 jaar. De Bijzondere Collecties van de UvA zetten dit jubileum luister bij met de tentoonstelling 'Atlas der Neederlanden: de dageraad van het Koninkrijk'. Centraal staat Atlas der Neederlanden: de grootste verzamelaarsatlas van ons land. In meer dan 600 kaarten laat deze atlas zien hoe het Koninkrijk der Nederlanden vorm gekregen heeft.

De bijbehorende uitgave De Atlas der Neederlanden - kaarten van de Republiek en het prille Koninkrijk, met 'Belgiën' en 'Coloniën' door Jan Werner, conservator Kaarten en Atlassen bij de Bijzondere Collecties, biedt inzicht in de 19e-eeuwse verzamelaarsatlas. Het boek kost tot en met 15 november 2013 € 190 er na € 245 www.bijzonderecollecties.uva.nl/webwinkel

ALLARD PIERSON MUSEUM

Oude Turfmarkt 127, Amsterdam

www.allardpiersonmuseum.nl

Eeuwig Egypte Experience

T/m 5 januari 2014

Het Allard Pierson Museum laat bezoekers op verrassende wijze kennis maken met de immense geschiedenis van het Oude Egypte in de Eeuwig Egypte Experience. Het hart van de experience is het Culturama: een multimedia show met negen metershoge schermen en 180° view.

RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

Universiteitsmuseum

Oude Kijk in 't Jatstraat 7a, Groningen

www.rug.nl/museum

Russisch Kwartet (4x Nederland-Rusland)

T/m 30 december 2013

In het Universiteitsmuseum Groningen is de wisselexpositie Russisch Kwartet te zien, bestaande uit vier deeltentoonstellingen: reizen, wetenschap, cartografie en geschiedenis. De relatie tussen Rusland en Nederland wordt steeds vanuit een andere invalshoek belicht.

UNIVERSITEIT LEIDEN

Universiteitsbibliotheek

Witte Singel 27, Leiden

www.bibliotheek.leidenuniv.nl

Eeuwig Recht

T/m 14 januari 2014

Beleef de geschiedenis van het recht, vanaf de ontwikkeling van het Romeinse recht tot de introductie van de moderne rechtspraktijk in de Nederlanden.

Met zestiende-eeuwse uitgaven van het Corpus Iuris Civilis, baanbrekende werken van beroemde rechtsgeleerden en originele uitgaven van de meesterwerken van Hugo de Groot.

Voortreffelijk en Waardig

T/m 2 maart 2014 in Rijksmuseum van Oudheden <http://www.rmo.nl/>

Oosterse erfgoed collecties van de Universiteit Leiden zijn te bewonderen in het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden. De expositie schetst de geschiedenis van de Arabische wetenschappelijke traditie in Nederland en specifiek in Leiden. Aanleiding is het 400 jaar bestaan van Leidse leerstoel Arabische Taal en Cultuur.

Amazing Models

21 november 2013 t/m 1 juni 2014 in Museum Boerhaave

www.museumboerhaave.nl

Het museum presenteert wonderschone anatomische modellen uit de achttiende en negentiende eeuw, afkomstig uit de belangrijkste collecties ter wereld. De verzameling van Museum Boerhaave krijgt gezelschap van topstukken afkomstig van de Universiteit van Bologna en het Josephinum uit Wenen, zoals 'De prinses', een wasmodel van een vrouw met een misvormd hoofd en wasmodellen van verschillende sectie-stadia van het hoofd en hersenen. Met steun van de Europese Unie zijn ze voor het eerst in Nederland te zien.

UNIVERSITEIT UTRECHT

Universiteitsmuseum

Lange Nieuwstraat 106, Utrecht

www.museum.uu.nl

Peace of cake? Vrede: geen kant-en-klaar recept

T/m 5 januari 2014

Neem een kijkje in de keuken van de wetenschap achter vrede en ontdek in een interactief spel dat je bij het sluiten van vrede voor lastige keuzes staat. Samen met wetenschappers van de Universiteit Utrecht zoomt de tentoonstelling 'Peace of cake?' in op drie (voormalige) oorlogsgebieden: Oeganda, Zuid-Afrika en Joegoslavië.

SONNENBORGH MUSEUM & STERRENWACHT

Zonnenburg 2, Utrecht

www.sonnenborgh.nl

Sonnenborgh bestaat 160 jaar

Op **zondag 15 september** was het 160 jaar geleden dat de eerste steen werd gelegd voor het sterrenkundig instituut Sonnenborgh, opgericht door Buys Ballot. In die 160 jaar speelde het sterrenkundig instituut van de

Universiteit Utrecht een belangrijke rol in de internationale wetenschap. Momenteel is Sonnenborgh als museum en publiekssterrenwacht nog steeds een centrum vol sterrenkundige programma's, ook voor scholen. Marcel Minnaert begon in de jaren dertig van de vorige eeuw zijn beroemde zonneonderzoek op Sonnenborgh. Hij was één van de grote namen die op Sonnenborgh onderzoek verrichten en onderwijs gaven.

Spoorzoeken op Mars

Vanaf 18 oktober 2013

De tentoonstelling over de speurtocht naar leven op Mars is tot stand gekomen met wetenschappers van de Universiteit Utrecht. Tegelijkertijd krijgen de koepels van Sonnenborgh een make-over. Tentoonstellingsteksten en prachtige beelden uit het heelal geven toelichting bij de twee grootste telescopen van Sonnenborgh en het wetenschappelijke onderzoek dat hiermee is gedaan. Deze herfst krijgt Sonnenborgh bovendien een vaste planetariumopstelling.

Sterrenkijkavonden op Sonnenborgh

Zie met je eigen ogen gasnevels, planeten en het maanoppervlak van dichtbij. Elke vrijdag van 20.00 tot 21.30 uur voor iedereen vanaf 12 jaar. En op zaterdag speciaal voor kinderen van 6 tot 12 jaar is er wekelijks een kinderkijkavond van 19.30 tot 21.00 uur.

VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM

Universiteitsbibliotheek

De Boelelaan 1105, Amsterdam

www.ub.vu.nl/bijzonderecollecties

Bloeiend erfgoed

Webexpositie over de planten, bomen en bloemen die groeien in de Hortus Botanicus van de Vrije Universiteit. De digitale tentoonstelling is samengesteld door fotografe Elsbeth Thijssen en tekstschrijver Hannah de Groot, die vorig jaar een portret maakten van de Hortus in hun boek *Liefde in uitvoering*. De webexpositie Bloeiend erfgoed kunt u bezoeken via: ub.vu.nl/webexpo
De Hortus is op werkdagen gratis toegankelijk van 08.00 – 16.30 uur. Bezoekadres: Van de Boechorststraat 8, Amsterdam.

De zeven doodzonden

T/m 15 januari 2014 in de foyer van het VU-hoofdgebouw

Dit cultureel erfgoed verbeeldt tijdloze menselijk ondeugden. Kunstenaar Peer Veneman geeft een eigentijdse interpretatie van een eeuwenoude klassieke en christelijke thematiek. Het heeft geleid tot een groep intrigerende en geheimzinnige beelden. De beeldengroep is na 14 jaar weer bij elkaar te zien in de VU.

TU DELFT LIBRARY

Prometheusplein 1, 2628 ZC Delft

<http://www.library.tudelft.nl/collecties/bijzondere-collecties/>

Search/Find/Like/Share - Perspectives in visual storytelling

T/m 10 november 2013

We leven in een beeldcultuur; een samenleving waarin steeds meer met beeld wordt gecommuniceerd en minder met taal. Deze reizende tentoonstelling laat zien hoe professionele beeldmakers daarop reageren en vanuit verschillende perspectieven hun informatie / data in visuele verhalen gieten alvorens ze met ons te delen. Deze expositie (die eerder in een groter verband op het Graphic Design Festival in Breda stond), presenteert zestien uiteenlopende grafische projecten van de diverse beeldmakers en bestaat uit boeken, websites, animaties en posters.

WAGENINGEN UNIVERSITY

Universiteitsbibliotheek (gebouw 102)

Droevendaalsesteeg 2, 6708 PB Wageningen

<http://library.wur.nl/speccol/>

De fantastische natuur in kinderboeken

1 november 2013 tot maart 2014

(geopend van 9-13 uur en op afspraak)

Opening op 1 november met o.a. Jan Terlouw in het Forumgebouw. De tentoonstelling heeft als onderwerp de verbeelding en de visie op de natuur zoals die te vinden is in kinderboeken vanaf eind negentiende eeuw tot vandaag de dag.

COLOFON

De Stichting Academisch Erfgoed is een samenwerkingsverband van de Universiteit van Amsterdam, Technische Universiteit Delft, Technische Universiteit Eindhoven, Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit Leiden, Universiteit van Maastricht, Radboud Universiteit Nijmegen, Universiteit Utrecht, Vrije Universiteit Amsterdam en Wageningen UR.

De deadline van nummer 38 is 20 januari 2014.
Redactie: Jan Auke Brink & Monique Goemans
Redactieadres: Postbus 19185, 1000 GD Amsterdam
e-mail: sae@uva.nl | www.academischerfgoed.nl
Grafisch ontwerp: Studio Joyo BV
ISSN 15696154